

De rupsentuin

Van vlinderstruiken tot de vlambloem – vrijwel elke vlinderliefhebber heeft deze planten in de tuin. Het zijn voorbeelden van kleurrijke zomerbloeiers waar vlinders, op het eerste gezicht, erg gelukkig van worden. Tuinen staan vol nectarplanten, maar het ontbreekt vaak aan waardplanten. Vlinders zijn het grootste deel van hun leven rups. Een échte vlindertuin zou dus eigenlijk een rupsentuin moeten zijn.

Steeds meer tuinbezitters gaan over op de aanleg van een vlindertuin. Enkele jaren geleden werd ik, na vele jaren een balkon gehad te hebben, tuinbezitter. Ik besloot het over een heel andere boeg te gooien: ik realiseerde een tuin waar jaarrond eitjes, rupsen en poppen van vlinders kunnen verblijven mede met het idee de ontwikkeling te kunnen volgen. Het is mijn studielandschap in de voorbereiding op een microvlinderboek. Het aantal dag- en nachtvlinders is in vier jaar tijd verdubbeld. Een groot deel heeft zich ook daadwerkelijk en aantoonbaar gevestigd.

Tekst en foto's:
Tymo Muus

gebied handhaven. Wie de tuin efficiënt inricht kan een groot deel van deze soorten ook verwelkomen. Een aantal soorten is juist exclusief gebonden aan tuinen zoals de gelduil *Polychrysis moneta* die als rups leeft op monnikskap, de bonte bessenvlinder *Abraxas grossulariata* die leeft van bessenstruiken en de witband-silene-uil *Hadena compta* waarvan de rupsen op uitgebloede anjers leven. Nederland telt zo'n 5,5 miljoen tuinen. Samen vormen die tuinen één groot natuurnetwerk en dus potentie. Als we ze goed inrichten en onderhouden.

Aanleg van een rupsentuin

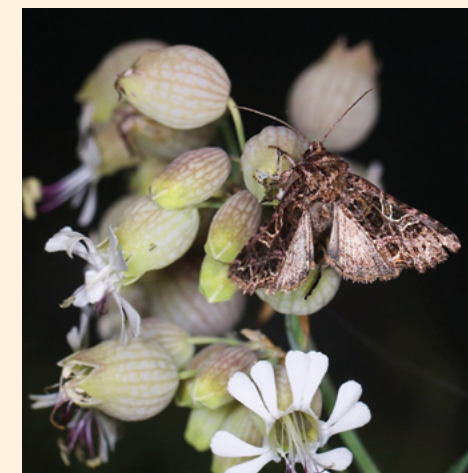
In 2019 kwam ik in het bezit van een tuin van circa 200 m² die aanvankelijk bestond uit raaigras, dwerganjers, hortensia's en talloze heesters. In die tijd vlogen er zowel overdag als 's nachts lang niet zoveel soorten als nu. Het achterste deel werd een kleine gevarieerde houtwal met wilgen, appel, vuilboom en bessenstruiken. Het middelste gedeelte werd een gevarieerd gebied met inheemse kruiden en met tevens een hoek met veel lipbloemigen en polvormende grassen. Al tegelwippend werd een berg stenen omgetoverd tot een zandheuvel afgedekt met een laag zand en kalk. Er werd zaad van diverse planten uit Limburg en België verzameld en hier uitgestrooid. Om rupsen en poppen te sparen zijn 'kruidencomposthoopjes' gevormd. Hierin overwinteren allerlei rupsen, zoals stofuilen *Hoplodrina* en snuituilen (bijv. *Herminia*). Het grootste deel van de uitheemse planten werd in de ban gedaan.

Belangrijke waardplanten

Er is niet één beste waardplant of 'vlinderplant'. De aanwezigheid van de waardplant biedt ook geen garantie op vestiging van een soort. De standplaats is minstens zo belangrijk. Laat daarom de plant op verschillende plekken terugkeren. Een voorbeeld is sint-janskruid. Planten in de volle zon bevatten rupsen van de hertshooibladroller *Lathronympha strigana*, in de schaduw vindt

Links: *Silene-uil* *Hadena bicruris* legt eitjes op *blaassilene*.

Rechts: De rups van het sergeant-majoortje *Grapholita compositella* leeft in klaverbloemen.

men vaker de rupsen van de hertshooisteltmot *Euspilapteryx auroguttella*. Succesvolle rupsenplanten zijn zonder meer echte guldenroede, stinkende ballote, valse salie, rolklaver, knoopkruid, hoornbloemen en grote pimpernel. Ook timoteegras en kropaar zijn in trek. Het voordeel is dat ze polvormend zijn en weinig van hun plekje weglopen. Ze zitten vaak vol met halmuiltjes *Oligia* en zijn goed voedsel voor diverse dagvlinderrupsen. Variatie is het toverwoord. Ook in standplaats!

Successen

In een tijdsbestek van vier jaar is het aantal vlindersoorten meer dan verdubbeld. Ik vermoed dat vlinders in staat zijn om waardplanten op honderden meters afstand te 'ruiken'. In 2020 verschenen bijvoorbeeld de rupsen van atalanta en de gehakkelde aurelia op de brandnetels, in 2021 het koevinkje en het bruin zandooogje en in 2023 werden voor het eerst kleine vuurvlinders gezien. Vuurvlinders leven in mijn tuin zelfs op adderwortel, maar dit is nauwelijks ooit eerder beschreven. Eerder vond ik rupsen van de peper-en-zoutvlinder *Biston betularia* op deze plant. Op het streepzaad verschenen zowel de streepzaadvedermot *Oxyptilus distans* als de tweekleurige uil *Hecatera bicolorata*. Het biedt de

mogelijkheid om van al deze soorten de levenswijze te volgen. Deze kennis van de biologie en ecologie van vlinders is waardevol. Hoe dan ook, van een groot deel van de nieuwkomers werden de rupsen in de tuin gevonden. Een rupsentuin werkt!

Lijsten met vlinderplanten moeten op de schop

Vlinderplanten zijn planten die vlinders aantrekken. Ironisch gezien zijn de meeste vlinderplanten hooguit nectarplanten, maar geen waardplanten. Veel vlinderplanten zijn uitheems en daarmee niet tot nauwelijks rupsenvoer. Bijvoorbeeld: zonnehoeden stammen uit Noord-Amerika en de spoorbloem uit Zuid-Europa. Ook ijzerhard is absoluut geen rupsenvoer. Het is vlinderfastfood. Inheemse planten zijn vaak doorgekweekt en ze worden ook vaak niet door rupsen geaccepteerd. Een voorbeeld hiervan is *Stachys monnieri* 'Hummelo', wat in feite een XXL-betonie is (*Betonica officinalis*). Om vlinders in de bebouwde kom een goed plekje te geven zou een tuin vol met nectar- en waardplanten moeten staan. De lijsten met vlinderplanten zouden op de schop moeten, het zouden eigenlijk planten moeten zijn die een dubbel functie hebben als vlinder- en rupsensnack. ●

Van tegels naar planten.

De onderschatte waarde van tuinen

Vlinders vinden in stedelijke gebieden – en dus ook in deze tuin – beschutting en verstopplaatsen. Een voorbeeld van een vlindersoort die dankzij de urbanisatie heel Nederland heeft gekoloniseerd, is het zwart weeskind *Mormo maura*. De rupsen leven op klimop en de vlinders overwinteren ook in gebouwen. Van alle inheemse dag- en nachtvlinders kan slechts de helft zich in het stedelijke

